

313.1783712
.E61
Insects

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

Deel 15

1 September 1955

No 21

Adres der Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

INHOUD: B. J. Lempke: In memoriam H. Coldewey (p. 457). — B. J. Lempke: Trekvinders in 1954 (Vijftiende jaarverslag) (p. 460). — A. C. van Bruggen: Geosargus (*Chrysochroma*) bipunctatus (Scopoli 1763) in Nederland (Diptera, Stratiomyidae) (p. 468). — Korte mededelingen (p. 459: R. Tolman, H. G. van Galen; p. 472: B. J. J. R. Walrecht).

IN MEMORIAM HENDRIK COLDEWEY

4 NOVEMBER 1880 — 1 JUNI 1955

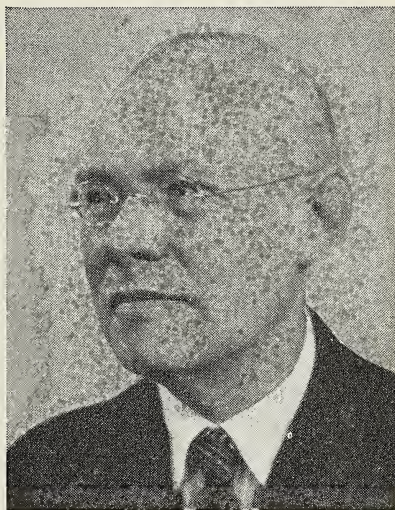
COLDEWEY werd te Deventer geboren. Na het Stedelijk Gymnasium aldaar afgelopen te hebben ging hij oude talen studeren aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, waar hij 4 Juni 1908 zijn doctoraal examen klassieke letteren aflegde.

In de eerste helft van 1910 was hij tijdelijk leraar oude talen te Deventer en van 1911—1930 leraar in dezelfde vakken te Doetinchem. Met ingang van 7 Maart 1930 werd hij gepensionneerd, daar het hem wegens overspanning niet langer mogelijk was zijn functie waar te nemen. Vanaf die datum heeft hij te Twello gewoond.

COLDEWEY was een hartstochtelijk natuurminnaar. Botanie, ornithologie en entomologie hadden alle zijn grote belangstelling, al is de laatste tenslotte na zijn pensionnering zijn meest geliefkoosde studie-terrein geworden.

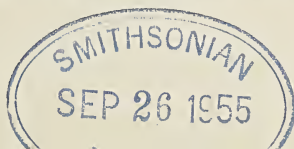
Door zijn lichamelijke gesteldheid — hij was geen man, die uren lang kon lopen en de felle zon was hem een kwelling — kwam hij er als vanzelf toe vooral zijn aandacht te besteden aan de 's avonds en 's nachts vliegende Lepidoptera. Daarbij woonde hij voor de lichtvangst in een rijk gebied en in een woning, die uitermate gunstig lag, zodat hij zonder al te veel lichamelijke inspanning het materiaal kon verzamelen, dat hij voor zijn studie nodig had.

COLDEWEY ging in alles uiterst zorgvuldig te werk, ook in het prepareren van

LIV. INST

U.S. NATL. MUS.

SEP 20 1955

zijn materiaal. Het gevolg hiervan was, dat zijn collectie een schitterende indruk maakte, maar ook, dat het hem nooit mogelijk was grote series in korte tijd te prepareren. Zo is pas in de loop van vele jaren de collectie geworden tot wat zij tenslotte was: een prachtige verzameling van „Heterocera”, hoofdzakelijk bijeengebracht in een beperkt gebied.

Ving COLDEWEY dus lang niet alles, wat op zijn lamp afkwam, wel noteerde hij zorgvuldig elke vlinder, die de badkamer kwam binnenvliegen. Enorme aantallen notities werden zo in de loop der jaren neergeschreven. Het zijn vooral deze aantekeningen geweest, die de grondslag vormden voor de opgaven van de vliegtijden in de Catalogus.

Toen ik, nu al weer twintig jaar geleden, COLDEWEY vertelde, dat ik een nieuwe faunistische publicatie over de Nederlandse Macrolepidoptera wilde beginnen, was hij onmiddellijk vol enthousiasme. Wijlen zijn vriend TUTEIN NOLTHENIUS had ook al met zo een plan rondgelopen, zei hij me, maar was er nooit toe gekomen. Van toen af begon een periode van trouwe samenwerking tussen ons beiden, die tot zijn dood voortgeduurd heeft, al durfde ik hem de paar laatste jaren, toen zijn lichamelijke toestand steeds meer achteruit ging, weinig meer lastig vallen om zijn mening over bepaalde problemen te weten.

Zoals bijna iedere entomoloog, had ook COLDEWEY een kleine groep, die zijn speciale belangstelling genoot. Dat waren de *Eupithecia's*, onder de Macro's stelling wel de moeilijkste. Van vele soorten bezat hij flinke series, die een goede indruk gaven van hun variabiliteit, en de literatuur over deze kleine Geometriden was vrijwel compleet aanwezig. Zo werd COLDEWEY al spoedig de vraagbaak voor allen, die moeite met hun determinaties hadden en heel wat doosjes met „Tephro's” zijn in de loop der jaren naar Twello gezonden.

In 1919 werd COLDEWEY lid van onze Vereniging. Van 1934—1937 is hij redacteur van de *Entomologische Berichten* geweest. Met pijnlijke nauwgezetheid nam hij deze taak waar, zo zelfs, dat zijn oude kwaal, de overspanning, weer de overhand dreigde te krijgen, waardoor hij reeds na enkele jaren genoodzaakt was het redacteurschap neer te leggen. Gepubliceerd heeft COLDEWEY niet veel. Verschillende korte bijdragen in de *Berichten*, een artikel in het Feestnummer voor J. Th. OUDEMANS, en mededelingen op vergaderingen vormen zijn entomologische oeuvre. Het is heel jammer, dat hij er nooit toe is gekomen al zijn ervaringen neer te schrijven. Maar dit was weer een gevolg van zijn uiterst critische en voorzichtige instelling, waardoor hij vond, dat hij de zaken nooit nauwkeurig genoeg wist om er iets over op papier te kunnen zetten.

Ik ben er van overtuigd, dat COLDEWEY, niettegenstaande de betrekkelijke eenzaamheid van zijn vrijgezellenbestaan, zich een gelukkig mens gevoeld heeft. Hij ging geheel op in zijn studie en had een uiterst fijngevoelige natuur. Intens kon hij genieten van vogelzang, van de mooie kleuren en tekening der vlinders, van bloemen en planten, van prachtige plaatwerken. Hoe duidelijk zie ik hem nog voor me, zoals hij een paar jaar geleden in het bosje bij zijn villa stond, vol bewondering voor een ontluikend beukenblad !

Het was COLDEWEY's uitdrukkelijke wens, dat zijn collectie naar het Zoölogisch Museum te Amsterdam zou gaan om daar verenigd te worden met die van zijn vriend OUDEMANS en met het vele andere materiaal, dat hier in de loop der jaren

is bijeengekomen. Daarmee is het Museum een zeer kostbare aanwinst rijker geworden.

Voor mij persoonlijk betekent COLDEWEY's heengaan het verlies van een toegewijde medewerker en goede vriend.

Hij ruste in vrede !

B. J. LEMPKE.

Afwijkend voedsel van vlinderlarven. Op 9 October 1954 stelden W. A. VAN ELMPT en schrijver dezes in een tuin te Bussum vast, dat in een perk vrijwel volwassen geworden rupsen van *Pieris brassicae* een grote ravage hadden aangericht. Niet de een of andere kruisbloemige was het slachtoffer geworden van de vraatzucht der vlinderlarven, maar verscheidene exemplaren van *Cleome spinosa*. Het merendeel van de planten was in ontluisterde staken veranderd: het bladmoes met de zijnerfen was volkomen weggevreten en zelfs de hoofdnerven waren dikwijls aangetast. Alles wees erop, dat ook de overige exemplaren van de „spiderflower” („prickly *Cleome*”) in zeer afzienbare tijd hetzelfde lot zou treffen.

Dr S. J. VAN OOSTSTROOM, wetenschappelijk hoofdamtenaar van het Rijksherbarium te Leiden, deelde mij in verband met het eten van de bladeren door de *brassicae*-rupsen in litteris mede, dat de bladeren van Cruciferae, Capparidaceae (waartoe genoemde *Cleome*-soort behoort) en Tropaeolaceae alle een witachtig enzym, myrosine, bevatten: „De scherpe reuk en smaak van de bladeren van vele vertegenwoordigers van genoemde families berust op de vorming van een aetherische olie, een soort mosterdolie, uit een glycoside onder inwerking van dit myrosine. Deze vorming treedt in hoofdzaak op bij weefselbeschadiging”.

Onze waarneming sluit inmiddels volkomen aan bij een verwante observatie van G. VAN MINNEN, vermeld in *Ent. Ber.* 15 : 311 (1955).

RINKE TOLMAN, Parklaan 41, Soest (Zuid).

Het drogen van vlinders. Naar aanleiding van de mededeling van de heer J. A. KAIJAT OE, „Kunstmatig drogen van Vlinders”, in *Ent. Ber.* 15 : 254 wil ik gaarne het volgende vermelden.

Voor hetzelfde doel wordt door mij al enige jaren een droogkastje gebruikt, gemaakt van een oude theetafel. Hier is onderin een fitting gemonteerd en als lamp wordt daarvoor een kooldraad-(verwarmings-)lamp gebruikt.

In het kastje zijn enkele schappen gemaakt van hardboard, waarin over bijna de volle diepte sleuven gezaagd zijn van 2 cm breedte op onderlinge afstand van 5 cm, om de warme lucht de gelegenheid te geven naar boven te kunnen trekken. In dit kastje (30 × 35 × 50 cm binnenwerks), wordt een kooldraadlamp van 60 Watt gebruikt voor verwarming, waardoor een temperatuur van 21—35° C. bereikt wordt.

Al naar gelang de grootte van de vlinders kunnen die na verloop van enige uren tot enige dagen van de spanblokken afgehaald worden. Vanzelfsprekend kan men door gebruik te maken van een 100 Watt lamp de warmte opvoeren en daardoor het proces verkorten, hoewel dit in de meeste gevallen de vlinder niet ten goede komt, daar het lichaam er dan verschrompeld uitziet, vooral bij de kleinere soorten. Deze methode van drogen heeft dit voordeel, dat het zindelijker en minder brandgevaarlijk is, als men boven de lamp een zinken plaatje monteert.

Rest me nog te melden, dat het bovenblad van het kastje afneembaar is en niet hermetisch sluit, zodat de eventuele vochtige lucht ontsnappen kan en dat iedere willekeurige kist of trommel voor dit doel ingericht kan worden.

H. G. VAN GALEN, Haartsestraat 80, Aalten.